

SIMÉN DOMOKOS

SIMON MIHÁLY, EGYHÁZUNK ELSŐ FŐGONDNOKA

Egyházunk kiemelkedő világi tagja volt a 17. század második felében és a 18. század első negyedében.

A Simon család első ismert tagja Kristóf volt, akit egy perirat a 17. században Erszényes Istvánné és Geréb Istvánné testvéreként említ.¹ 1679-ben Kristóf három fia, Mihály, György és János „megintik“ unokatestvéreiket, Simon Tamást és Jánost egy szerződéssel kapcsolatban.

A Simon család „désfalvi“ előneve Désfalváról, egy Maros megyei községtől ered. Kővári László feltevése, mely szerint székely eredetre utal, hogy a családnevük keresztnevből ered, valónak bizonyult.² Az elmúlt években előkerült a Kristóf fiának, Jánosnak naplója³, melyben „bibarcfalvi és désfalvi“ előnévvel írta magát. A család ősi származási helye eszerint az erdővidéki Bibarcfalva. Feltevésünk szerint a Kristóf apja nősülhetett Désfalvára a 17. század elején. Feleségének neve ismeretlen. Házasságukból születhettek: Kristóf, Erszényes Istvánné, Geréb Istvánné (Judit), valamint Tamás és János ismeretlen nevű apja. Kristóf felesége szentábrahámi Székely Pál és sárdi Simény Anna leánya, Anna.⁴ Családi viszály miatt Tamás és János leszármazottai lezegényedve Désfalváról költöztek Adámosra a 18. század második felében, ahol a család férfi ágának a kihaltáig jelentős szerepet vittek a község életében. A Simon család désfalvi ága mind az egyházköri, mind az egyetemes egyházi életben vezető tisztségeket töltött be.

Simon Mihály, Kristóf fia, 1653-ban, valószínűleg máj. 13-án született Désfalván. Tanulmányait, mint öccse, János, feltehetően az enyedi református iskolában⁵ végezte el, Bölöni György désfalvi lelkész idején. 1673-ban, húsz éves korában kezdi meg közéleti pályáját Apafi Mihály fejedelem udvari kancelláriájában, mint írnok és jegyző. Szorgalmát a fejedelem több alkalommal (1678, 1679, 1698) földbirtokkal és jobbágy-családokkal jutalmazta. 1678-ban a gyermektelen désfalvi Kőröspataki Ferenc és felesége Albert Orsolya örökbe fogadták és minden vagyonukat ráhagyták.⁶ Apafi Mihály az örökbefogadást 1679-ben erősítette meg.

Simon Mihály kétszer nősült; első felesége désfalvi Tordai Anna, akivel 1684-ben kötött házasságot. A tekintélyes vagyon mellett rokonságba került a környéken lakó, javarészt unitárius családokkal, mint Sárosi, Rác, Bedő, Tordai, Balog. 1685-ben született az egyetlen életben maradt gyermekük, Judit. Első felesége 1690-ben meghalt. Másodszor 1694-ben nősült, feleségül véve küküllőszéplaki Petrichevich Horváth Krisztinát; házasságuk gyermektelen maradt.

Lelkiismeretes munkájának köszönhetően Simon Mihály fokozatosan emelkedett a közélet ranglétráján. 1675—1677 között a fejedelmi ítélőtábla mellett működő kancellária írnoka lett, Kendi János ítélőmester mellett. 1678-ban a nagyobb kancelláriához került Bethlen Farkas kancellár, történetíró mellé titkári minőségben. Naplója szerint 1698. májusától, — sőt egy feljegyzés szerint 1697. nov. 16-tól —1713. június

30-ig Bécsben működött, mint az erdélyi kancellária irattárosa, Teleki Sámuel kancellársága alatt. 1713. júliusában Nagyszébenbe jött az akkor szervezett guberniumhoz mint kormányiszéki tanácsos. 1723. nov. 27-én 70 éves korában Désfalván halt meg agyvérzésben.

Simon Mihály a fejedelem, majd a bécsi udvar hűséges embere volt. Bécsben élte át a kuruc felkelés éveit, melyet mint az uralkodó rendszer híve ítelt meg, labanc nézeteiről tanúskodik a vejehez, Jármí Miklóshoz 1711-ben írt levele is. Bécsi tartózkodása alatt 20 éven át vezetett naplójában⁷ értékes történeti adatokat jegyzett fel. A kormányzat érdekeit igyekezett a nép és az ország szolgálatával összekapcsolni. A korára jellemző hibáktól nem volt mentes, de tudásával, műveltségével és közérdekű munkájával az átlagemberek fölé emelkedett.

Öntudatos unitárius volt, aki korán bekapcsolódott az egyház életébe. 1693-ban a püspöki vizsgálószerk meghagyta a désfalvi egyházközségnek, büntetés terhe mellett, hogy a megrongálódott templomot javíttassák meg. Ez a meghagyás Simon Mihálynak is szólt, aki ebben az időben már a gondnoki tisztséget töltötte be. A meghagyásnak a gyülekezet csak később tudott eleget tenni.

1715-ben a désfalvi templomot megjavították, a költségek nagyobb részét Simon Mihály hordozta. Ekkor történt, hogy a gyülekezet tagjai között viszály keletkezett, mert a javítás következtében megváltoztatott ülőpadokban Simon Mihály feleségének nem jutott megfelelő hely. Az ügy a Konzisztóriumhoz került, melynek döntése így szólt: „Minthogy a Méltóságos Úr... felséges királyunk és fejedelmünk personalissinak egyik érdemes tagja“, ezért nevének ott ad helyet „valahol az úr kívánja székeinek helyeztetését“.⁸ Ennek a vitának köszönhetjük, hogy a désfalvi unitárius férfiak és nők névsora az üggyel kapcsolatos iratokban fennmaradt.

A désfalvi egyházközséget több alkalommal megajándékozta. 1709-ben egy ezüst úrvacsorai poharat és tányért adományozott. Mindkettőn ez a felírás olvasható: „Michael Simon de Desfalva pro Ecclesia Unit. Desfalviensi 1709“. 1711-ben felesége egy úrasztali terítőt ajándékozott „Desfalvi Simon Mihályné Horváth Christina A. D. 1711“ felirattal.

1716-ban a Désfalvához tartozó Abosfalva leányegyházközségnek egy ezüst lábas úrvacsorai poharat ajándékozott, melyen ez a felirat áll: „S.ac.G.M.S. de Desfalva ab tulit pro Ecclesia Unit. Abosfalviensi Ao. 1716“. Ugyanakkor egy öntányért is adott ezzel a felirással: „Pro Ecclesia Abosfa. Contulit M.S. Desfalva. A. 1716.25.X.“

Az Erdélybe menekült lengyel unitáriusoknak Stasitzki (Tasiczki) Ákos, a bochinai sóbányák igazgatója, tízezer tallért hagyott segélyezésükre. A jótevő rokona, Tasiczki János, Simon Mihály segítségével juttatta el a pénzadományt Kolozsvárra.⁹

1721-ben vezetése mellett megalkották a désfalvi egyházközség „Törvényét“, melyet a következő okokkal indokolják: a hívek száma megfogyatkozott; a másvallásúak beköltözésével szaporodott ugyan a falu lakossága, de nem az egyházközségé; az általános nyomorúság miatt sem az épületeket, sem a belsőembereket nem tudják „tisztességesen eltartani“. Elhatározták, hogy úgy a nemesek mint a jobbágyok részéről egy-egy egyházfit választanak, (csak együtt nyúlhatnak az egyház ládájába); különbség nélkül mindenkinek hozzá kell járulnia az épületek, kertek ja-

vitásához és az egyházi földek szántásához-vetéséhez; csak a belsőemberek gabonájának a behordása után hordhatják a sajátjukat a hívek.¹⁰

Simon Mihály részt vett az unitáriusok védelmi intézkedéseiben az ellenreformációval szemben. Az unitárius főurak az egyház és a kolozsvári főiskola megmentése érdekében 1718-ban Kolozsvárt tanácskoztak és egy tervezetet készítettek a tennivalókról. Ennek eredményeként ápr. 8-án felhívást bocsátottak ki, melyben a főiskola fenntartása érdekében adakozásra szólították fel az egyházközségeket és ezeknek híveit, nehogy — amint írják — „a kűtfő obstruálódván, a folyamok kiszáradjanak“. Ugyanakkor az egyház élére a püspök mellé Biró Sámuel és Simon Mihályt főgondnoknak választották. Az egyházkörökben pedig az esperek mellé felügyelő gondnokokat jelöltek ki. A világi főuraknak ez a lépése új korszak kezdetét jelentette egyházunk történetében: a világi elem bekapcsolódása az egyház vezetésébe és közös munkája a püspökkel és lelkészekkel a főiskola és egyház megtartása végett.

Az 1715 jún. 26-i Konzisztórium leirat Simon Mihály „istenházához való szorgalmatos hűségét és buzgóságát“ emeli ki. Indokolt volt a világi unitáriusok döntése, amikor a magas állami tisztséget betöltő és köztiszteltnak örvendő Simon Mihályt választották meg főgondnoknak. 1718-tól haláláig töltötte be ezt a nehéz és felelősségteljes hivatalt. Hivatali és társadalmi kapcsolatainak felhasználásával minden lehetőt megtett egyháza érdekében. Látványos eredményeket nem érhetett el, de ez nem az ő ügyszeretetésén és buzgóságán múlt. Nehéz időben szolgálta egyházát, ahogy lehetett; hittestvéreinek példát mutatott hitűségben és áldozatkészségben.

JEGYZETEK

¹ Régi iratok csomója, 1. sz. irat, a szőkefalvi unitárius egyházközség levéltára.

² Kővári László: *A dézsfalvi Simonok*. KerMagv XXXIII /1898/301.

³ A marosvásárhelyi Teleki Tékában 0—34698 sz. alatt található kalendárium tartalmazza Simon János naplóját.

⁴ Koncz József: *Adalékok dézsfalvi Simon Mihály életrajzához*. KerMagv XXXVII /1902/197.

⁵ S. Sebestyén Mihály: *A tisztségviselőkről*, kéziratban összeállított gyűjteményéből kaptam ezt az adatot.

⁶ Koncz J.: i.m. 194—195.

⁷ Uo.

⁸ Uo.

⁹ Kővári L.: i.m. 301

¹⁰ Koncz József: *Dézsfalvi nemesek egyházi adója*. KerMagv XXXVII /1902/ 328—331.

Dr. FAZAKAS MIKLÓS

A HÁZASSÁG VÉDELMEBEN

Vita tárgyát képezi a házasság mibenléte: pusztá szerződés-e vagy azt felülmúló erkölcsi intézmény. Hit- és életfelfogásunkból következik, hogy mi szerződésnél sokkal többnek, életre szóló fogadalomnak tekint-